

Johanna Rantala: Köyliön kartanon torpparien taloudellinen ja sosiaalinen asema 1784-1862, tiivistelmä.

Johanna Rantala

Hinkalokatu 4 D 28 20540 Turku

Puh. 040 521 3371

Mahdolliset kommentit tai muut yhteydenotot kirjoittajalle.

Olen antanut luvan kirjoituksen laittoon Köyliö-seuran kotisivulle 14.7.2004

Luettavananne on 4-sivuinen yhteenveto pro gradu- tutkielmastani, joka hyväksyttiin toukokuussa 2004 Turun Yliopistossa Historian laitoksella.

Tutkielma on nimeltään "Köyliön kartanon torpparien taloudellinen ja sosiaalinen asema 1784-1862" ja se on kokonaisuudessaan luettavissa mm. Köyliön kirjastoissa.

Tutkin pro gradu –työssäni Köyliön kartanon taloudellista ja sosiaalista asemaa vuosina 1784-1862. Tutkin, kuinka pysyvä tai epävarma torpparien sopimusoikeudellinen asema oli. Torpparien kannalta olennaista oli, paljonko he joutuivat tekemään päivätöitä ja maksoivat veroparseleita vuokransa vastikkeeksi. Sopimusten pitävyyteen vaikutti myös se, olivatko sopimukset suullisia vai kirjallisia sekä kauanko ne olivat voimassa.

Pelkkien sopimusten sisällön tutkiminen ei kerro riittävästi torpparien asemasta. Esimerkiksi, jos torpparin ja talonpojan sopimus oli suullinen ja se oli voimassa ainoastaan kymmenen vuotta, mutta talon tavan mukaan torppari sai elää torpassa sukupolvesta toiseen, koki hän olonsa suhteellisen turvatuksi. Toisaalta torppari, jolla oli pitkä sopimus, saattoi pelätä asemansa puolesta enemmän, jos kiivaalla isännällä oli tapana erottaa torpparinsa herkästi. Pelkkä sopimusten tutkiminen antaa harhaanjohtavan kuvan torpparien asemasta. Erilaiset tavat ja käytännöt vaihtelivat paikkakunnittain ja jopa taloittain. Tutkinkin sitä, miten Köyliön kartanossa kohdeltiin torppareita. Pysyivätkö he sosiaalisessa hierarkiassa paikallaan, vai oliko heidän asemansa jatkuvasti uhattuna? Saiko torppari olla torpassaan kuolemaansa saakka vai oliko häätö todennäköinen? Kuka torpassa sai jatkaa; siirtyikö torppa sukulaiselle vai menikö se suvun ulkopuoliselle? Torpan kehittäminen oli mielekkäämpää, jos torppaa sai jatkaa oma perillinen kuin jos se olisi mennyt kenelle tahansa kylänmiehelle.

Kolmantena näkökulmana on torpparien taloudelliset olot Mikä oli torpparien taloudellinen asema. Minkälainen oli torpparien maaomaisuus. Paljonko heillä oli karjaa sekä muuta irtaimistoa? Millainen oli torpparien omaisuuden suhde heidän maksamaansa vuokraan? Köyhtyivätkö vaiiko rikastuivatko torpparit tänä aikana?

Torpparien sopimusoikeudellinen asema kiristyi keskimääräisesti hieman tutkimusaikana. Usein tätä asemaa on tulkittu päivätöiden kehityksen kautta. Keskimääräisesti päivätöiden määrä ei lisääntynyt kartanon torpissa. Kun irrottautuu keskiarvoista, havaitsee, että osalla torpista päivätöiden määrä lisääntyi, kun taas osalla päivätöiden määrä väheni. Tilalle tulivat kovemmat parselimaksut. Uusien torppien pienemmät maksut laskivat keskiarvoa. Parselimaksut nousivat tutkimusaikana kaikissa torpissa. Osalle torpista tuli arvokkaampia vilja- ja voimaksuja. Kaupunkimatkojen määrä lisääntyi kaikilla torppareilla. Samoin pienempiä tuotemaksuja tuli runsaammin 1800-luvun alkuvuosikymmeninä. Todellisen vuokrannousun arvioiminen on hankalaa, koska erilaisia tuotteita on mahdotonta vertailla keskenään. Vuokran voidaan sanoa nousseen jonkin verran kartanon torpissa.

Torpparien kanssa alettiin tehdä varhain kontrahteja, joissa sovittiin monipuolisesti torpparien oikeuksista ja velvollisuuksista. Kontrahdit oli kirjoitettu suomeksi. Viime kädessä sopimus ei velvoittanut kartanonisäntää. Pykälät olivat niin moniselitteisiä, että torpparin saattoi häätää tarvittaessa niiden perusteella. Sopimukset eivät kerro torpparien aseman pysyvyydestä käytännössä.

Köyliön kartanossa torpparit saivat yleensä viljellä torpassaan kuolemaansa saakka. Sääntönä näyttää olleen sukutorpparius, jonka mukaan joko torpparin poika tai tytär jatkoi torpan pitämistä. Tähän pyrittiin, jos se vain oli mahdollista. Useimmiten, jos säännöstä poikettiin, säännön noudattaminen oli mahdotonta; pariskunnalla ei ollut perillistä tai he olivat liian nuoria. Suvussa siirtymiseen palattiin myöhemmin, jos vain mahdollista. Muutamassa tapauksessa torppari häädettiin kirkkorangaistuksen takia. Käsityöläistorpissa vaihdokset olivat tavallisempia.

Eniten suvun ulkopuolisia vaihdoksia tapahtui 1800-luvun vaihteessa ja vastaperustetuissa torpissa. Torppa siirtyi suvun ulkopuoliselle useimmiten torpan taipaleen alkuvaiheessa. Toisaalta vanha torppari sai useimmiten asua torpassa kuolemaansa saakka, vaikka suku olisi vaihtunut. Torppa vaati aluksi enemmän työtä ja ulkopuoliset häiriöt vaikuttivat

sen toimintaan ja vakavaraisuuteen helpommin. Pikkuhiljaa kartanossa vakiintui tapa pitää samoja sukuja torppareina sukupolvesta toiseen. Torppareista alkoi tulla sulkeentuneempi ryhmä 1800-luvun puoliväliin mennessä. Torppariksi ei päästy entiseen tapaan, mutta sinä pysyttiin entistä herkemmin. Tässä suhteessa torpparien asema vakiintui tutkimusaikana.

Kysymys siitä, miten torpparit pysyivät taloudellisessa hierarkiassa, osoittautui vaikeaksi. Torpparien taloudellista asemaa kuvastavat lähteet ovat hajanaisia ja niiden vertaileminen keskenään on vaikeaa. Torpparien taloudellisen aseman muutoksista ei voida antaa vastausta. Kuten sosiaalinen asema, myös taloudellinen asema, vaihteli suuresti torpittain. Kartanon torpparit olivat keskimäärin suhteellisen varakkaita. Kartanon torppareilla oli keskenään hyvin erilainen omaisuus. Torpilla oli maata 14 tynnyrinalasta 86:een. Samoin perunkirjojen perusteella tutkitut omaisuudet vaihtelivat rutiköyhästä suhteellisen varakkaaseen. Voidaan sanoa, että kartanossa oli hyvin varakkaita, pieniin talonpoikiin verrattavia torppareita sekä köyhiin mäkitupalaisiin rinnastettavia torppareita. Käsityöläistorpparit olivat yleensä varattomampia kuin tavalliset torpparit.

Yhden tilan torppareista ei voida puhua missään tapauksessa yhtenä ryhmänä. Monet tekijät vaikuttivat siihen, millainen kohtalo torppareilla oli. Torppareilla käytössään ollut maa-ala oli ratkaisevin tekijä. Torpparien asemaa ei voi tarkastella ainoastaan yhden tekijän, kuten päivätöiden kautta. Torpat, joissa oli eniten maata, oli myös eniten vuokravelvollisuuksia. Heillä vuokrat nousivat eniten joko päivätöiden tai parselien muodossa. Toisaalta suuri maa-ala takasi yleensä suuremman varakkuuden. Vuokrat olivat suhteessa torpan varallisuuteen. Vaikka osalla torppareista velvollisuus oli suurempi, niin heille velvollisuuksien suorittaminen ei tuottanut ylitsepääsemättömiä ongelmia.

Näissä varakkaammissa torpissa hallinta siirtyi useimmiten sukupolvesta toiseen suvun sisällä. Varattomammissa torpissa suvun ulkopuolisia vaihdoksia tapahtui herkemmin. Torpan perustamisaika oli ratkaiseva. Aikaisimmin perustetuissa torpissa asema oli vakaampi kuin uusimmissa torpissa. Torpan sijainti vaikutti samoin asemaan. Tietyn alueen torpille kehittyi erilainen asema. Kauempana asuneilla torppareilla parselien osuus oli suurempi ja päivätöitä vähemmän. Aiemmista tutkimuksista poiketen Köyliön kartanossa veroparselit olivat osassa torpista tärkein vuokramuoto ja kartanolle tärkeä tulonlähde.

Kartanon torpat olivat eriytyneet ja eriytyivät entisestään vuosina 1784-1862. Kartanon toiminta organisoitui omistajien muuttaessa pysyvästi asumaan kartanoon. Tilanhoito tehostui; torpista otettiin enemmän irti, mutta toisaalta niiden erikoispiirteet huomioitiin entistä paremmin. Uusia torppia perustettiin. Köyliön kartanossa ei ollut yhtä ainoaa kehityssuuntaa, vaan useita erilaisia polkuja. Torppien aseman kehityksestä voidaan löytää viisi erilaista linjaa. Viisi valittua torppaa ovat tyypiesimerkkejä kehityslinjoista. Osittain torppien kohtalot olivat monen sattuman summa. Jokaisella torpalla oli yksilöllinen kehityksensä. Nämä torpat kuvastavat erilaisten suuntalinjojen pääpiirteitä.

Hyyryn torppa on oiva esimerkki tuiskulalaisesta torpasta. Tuiskulan torpparit olivat omalaatuinen ilmiö niin Köyliössä kuin aiempien tutkimuksien mukaan yleensä. Torpparin maa-ala oli suhteellisen suuri. Hyyryssä maata oli 56 tynnyrinalaa. Torppa oli perustettu jo vuonna 1740-luvulla ja oli näin Köyliön vanhimpia. Torpassa oli vakiintunut tavaksi, että saman suvun edustaja jatkoi uutena torpparina. Hyyryn torpassa päivätöiden sijasta tärkeimmäksi vuokraksi tulivat veroparselit. Torpasta toimitettiin viljaa ja voita. Tuiskulalaiset torpparit olivat Köyliön torpparien varakasta väkeä. Toisaalta he eivät kuuluneet kaikista rikkaimpiin. Viljavero köyhdytti hieman kassaa.

Suurimmat pinta-alat olivat harvinaisia muualla kuin Tuiskulassa. Nummiston torpassa oli paljon maata. Siellä pinta-ala oli 56 tynnyrinalaa. Nummiston torpassa oli kovimmat päivätyövelvoitteet. Vuokra nousi nopeasti kolmeen päivään viikossa ja lisäksi torpalla oli vähäinen viljavero. Nummiston torppa sijaitsi lähellä kartanoa ja se oli perustettu 1780-luvulla, kuten moni muu torppa. Suvussa siirtyminen oli täällä periaatteena. Nummistossa ei yhdessä vaiheessa kuitenkaan ollut perijää, joten torppa siirtyi uskotulle rengille. Nummiston torppa oli varallisuutensa puolesta kartanon kärkeä. Kovemmat vuokrat pystyttiin maksamaan suuren pinta-alan ansiosta.

Hakalan torppa perustettiin samoihin aikoihin kuin Nummisto ja se sijaitsi samalla suunnalla. Nummiston torpasta se erosi pienemmällä maa-alallaan; sillä maata oli 28 tynnyrinalaa, joka oli hyvin tyypillinen määrä muille kuin Tuiskulan torppareille. Muutenkin Hakalan torppa oli hyvin keskimääräinen. Viljavuokraa ei ollut, päivätyöt nousivat tasaisesti kahdesta päivästä kolmeen viikossa 50 vuoden aikana. Hakalan omaisuus oli myös keskimääräistä luokkaa. Rasitukset nousivat, mutta hitaammin kuin Nummistossa. Niihin pystyttiin vastaamaan, mutta pienempi maa-ala rajoitti varallisuuden kasvua.

Samoihin aikoihin perustettu Asplund sijaitsi samoilla seuduilla. Asplundin kohtalo erosi suuresti Hakalasta ja Nummistosta. Sen maa-ala oli vieläkin pienempi; se oli ainoastaan 14 tynnyrinalaa. Toisaalta päivätöitä tehtiin vain yksi

viikossa ja myöhemmin vuokramaksu loppui tyystin. Asplund olikin käsityöläistorppa, mikä osaltaan vaikutti sen elämään. Torppaan tuli aina uusi suvun ulkopuolinen muurari. Ammatin jatkuminen oli tärkeämpää kuin suvussa säilyminen. Asplundin torppa oli suhteellisen varaton.

Voitoisten torppa perustettiin vasta huomattavasti myöhemmin. Käynnistämistä vaikeudet huomioitiin kartanossa ja torpassa vuokra oli muita alhaisempi. Pinta-alatietoja torpasta ei ole käytössä, mutta koska perustaja raivasi itse torppansa, voidaan olettaa sen olleen pieni. Vähäisestä vuokrasta huolimatta Voitoisten torppa oli vielä 1850-luvulla kartanon köyhimpiä.

Jos torpparien asemaa katsoo esimerkkitulojen kautta, voidaan sanoa, että torppien sopimusoikeudellinen asema oli kohtuullinen suhteessa torpan varallisuuteen. Vuokra oli sopiva; varakkaammista torpista kerättiin enemmän veroa ja uusista ja varattomammista torpista vähemmän. Asema oli tässä suhteessa vakaa. Vuokra oli suhteessa saatavissa oleviin tuloihin. Torppien ongelma ei niinkään ollut niiden sopimusoikeudellinen asema, vaan taloudelliset resurssit. Käytettävissä oleva maa-ala määräsi torpan tulot, kuten muillakin tiloilla. amuna.....